

Jadvyga Čiurlionytė, sudarė ir parengė Laima Burkšaitienė, Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2006. – 502 p.

Lietuvių etnomuzikologijos pagrindėja – teorinių darbų, iki šiol tebesančių atspara šiandienos tyrėjams, autorė ir viso pulko mokinių, tęsiančių, plėtojančių jos iškeltas idėjas, ugdytoja Jadvyga Čiurlionytė įamžinta solidžiam, skoningai apipavidalintame leidinyje. Knygoje skelbiami J. Čiurlionytės laišakai ir laišakai jai, dienoraščio fragmentai, pokalbiai su ja, bemaž trisdešimties žmonių – draugų, artimų giminaičių, kolegų, buvusių studentų, gerų pažįstamų ir bendravusių su profesore epizodiškai – atsiminimai, taip pat nekrologai, kalbos, pasakytos minint jos šimtmetį. Prieduose sudėtos svarbiausios J. Čiurlionytės gyvenimo ir veiklos datos, jos studentų ir jų diplominių darbų sąrašas, bibliografija, notografija. Knygos pradžioje Laima Burkšaitienė pateikia J. Čiurlionytės asmenybės ir mokslinės veiklos aprašymą. Tai išsami, objektyvi biografinė studija, kurioje atskleistas ir gyvenimo kelias, ir visi šios žymios moters veiklos barai.

Knygoje skelbiama medžiaga atrinkta nepaprastai preciziškai, niekur neperžengiama viešumo ir asmeniškumo riba, antra vertus, tiek J. Čiurlionytės asmenybė, tiek ją supusi kultūrinė aplinka atskleidžiama nepaprastai išsamiai, netikėtais aspektais. Tai ypač daug kruopštumo, nepaprastos atsakomybės, intuicijos, išmanymo iš knygos parengėjos pareikalavęs darbas. L. Burkšai-

tienė surinko po daugelį archyvų išsibarsčiusius dokumentus, išgvildeno daugybę iki šiol neaiškių svarbių faktų ir smulkmenų, pateikė tikslius duomenis apie šalia J. Čiurlionytės buvusius, su ja bendravusius, jos minėtus žmones.

Ypač daug apie žmogų pasako laišakai. Juose atsiveria netgi tokia santūri, uždara, griežta, gana kategoriška asmenybė, kaip J. Čiurlionytė. Laiškai ir dienoraščiai išduoda vidinį tapsmą, ieškojimus, abejones, atvirą nuomonę bei svarstymus, viena tvė tarp artimųjų – visa tai, ko nežinojome. Žinojome kitokią profesorę iš jos santūrių, lakoniškų, esmingų darbų – knygų, straipsnių, recenzijų, taip pat kaip didžiojo Čiurlionio seserį – iš spaudai parengtų jo kūrinių, atsiminimų apie menininką. Profesorė visada save siejo su vyriausiojo brolio Mikalojaus Konstantino Čiurlionio vardu. Juk ne veltui ji, žinoma pedagogė, muzikos kritikė, mokslininkė etnomuzikologė, buvo ir liko Jadvyga Čiurlionytė – ne Abraitienė ir ne Borutienė.

Leidinyje pateikiamoje medžiagoje neišvengiamai atsispindi ir ilgą laiką tarp Konservatorijos ir Lietuvių kalbos ir literatūros instituto folkloristų tvyrojusi įtampa, trukdžiusi bendradarbiauti. Kiekvienas gali tos įtampos priežastis suprasti, išsiaiškinti savaip. Kas teisus, kas – ne, nuorodų nėra.

Aušra Žičkienė

Barbora Buivydyaitė: Autentiškas folkloras, Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2006. – k. pl. + kn. (64 p.).

Lietuvos muzikos ir teatro akademija prieš kurį laiką pradėjo leisti kompaktinių plokštelių seriją su autentiškais liaudies dainininkų įrašais. Serijoje pristatyti pateikėjai įvardijami „dainų karaliais ir karalienėmis“. Šis iš pasakų atkeliavęs įvaizdis folkloristinėje raštyje gyvuoja ne viena dešimtmetį. Juo apibūdinami pateikėjai, iš

kurių tautosakos rinkėjai yra užrašę ypač daug vertingų dainų.

Taigi šios serijos pateikėjų atranką greta kokybės lemia ir kiekybė, tai yra užrašytų dainų skaičius. Mat kuo didesnė dainininko repertuaro apimtis, tuo daugiau yra ką pasirinkti. Nuodugnus repertuaro ištyrimas, rimtas įsiklausymas ir griežta atran-

ka – svarbiausios prielaidos visuomenei pristatyti pačius vertingiausius liaudies dainų variantus.

Trečioji šios serijos plokštelė – žemaitės Barboros Buivydaitės (1897–1982), kuri buvo ne tik dainų pateikėja, bet ir rinkėja, užrašiusi daug vestuvių ir kalendorinių švenčių papročių, pasakų, smulkiosios tautosakos, dainų tekstų, savos kūrybos eilėraščių. Kompaktinės plokštelės viršelį puošia guvių akių senolės, apsigobusios marga skarele, vilkinčios gėlėta palaidine, fotoportretas. Vos žvilgtelėjus be žodžių aišku, jog čia įrašyta „kaimiška“ muzika.

Leidžiant muzikinį folklorą, nejučiomis įsigalėjo nerašyta taisyklė tiek knygose, tiek plokštelėse daugiausia skelbti dzūkų tautosakos. Tai susiję su folkloro specialistų ypač vertinamu dzūkų melodijų archajiškumu, savitumu, pagaliau su šioje muzikoje užkonservuota senojo tradicinio kaimo žmonių gyvenimu ir pasaulėjauta.

Tačiau tai nereiškia, jog gilių tradicijų reliktv nesama kitų regionų dainose. Vienas tokių – B. Buivydaitės atstovaujama Žemaitija. Plokštelėje skelbiamos 29 įvairių žanrų dainos – darbo, vestuvių, karinės, meilės ir kt. Jos atspindi didžiulį dainininkės repertuarą, kurio vien dainų dalis yra apie 500 vienetų. Klausantis pateiktų dainų galima susipažinti ne tik su pačios dainininkės dai-

navimo stiliumi, bet ir susidaryti gana aiškų vaizdą apie regiono dainavimo tradiciją, jos kitimą ir šios kaitos mastą. Kaip dainavimas ir dainos kito, taps ypač akivaizdu, palyginus B. Buivydaitės padainuotą senovinę dainą „Plaukia pylėlė par ežirelį“ ir romanšą „Žydiejo gielės laukuosi“. Įdomu, jog kontrastingi muzikinio mąstymo modeliai senųjų pateikėjų sąmonėje puikiai susgyveno!

Šis leidinys, palyginti su dviem serijos pirmaisiais, yra pagerintas. Greta jau įprasto įvado su dainininkės biografija ir repertuaro aptarimu (jį parašė Loreta Juciūtė) pridedami visų dainų tekstai su Virginijos Baranauskienės transkribuotomis melodijomis. Taigi išmanantys natų raštą galės dainuoti ir iš natų, ne tik iš klausos mėgdžioti įrašę užfiksuotą senolės dainavimą. Beje, toks mėgdžiojimas be dainos struktūros suvokimo dažniausiai nieko gera neduoda: dainavimas yra toks pat individualus dalykas, kaip ir kalbėjimas, gestikuliacija, kūno judesiai...

Kruopščios leidinio sudarytojos ir rengėjos (be jau minėtų, Varsa Zakarienė, Vita Ivanauskaitė ir Daiva Vyčienė), regis, bus pražiūrėjusios vieną smulkmenėlę, kurios labai prisireikia skaitant natų tekstą ir pateiktus jo variantus: liko nesunumeruoti poetinių tekstų posmai.

Živilė Ramoškaitė

Jurga Ivanauskaitė. Odė džiaugsmui: Eilėraščiai, Vilnius: Tyto alba, 2007. – 133 [11] p.

Žvelgdami į paskutinius iš gyvenimo pasitraukusių kūrėjų darbus, esame linkę ieškoti juose kokių ženklų, kuriais autorius galėtų būti išreiškęs tai, ko ligi tol nesiryžo ar nebuvo radęs progos pasakyti – ko nors tokio, kas skirta mums, kurios palieka. Taip buvo perskaityta ir ši knyga – prozininkės, eseistės, dramaturgės Jurgos Ivanauskaitės (1961–2007) paskutiniu gyvenimo tarpsniu parašytų eilėraščių rinkinys „Odė džiaugsmui“. Tai buvo netikėtumas

daugeliu atžvilgių. Čia bus kalbama apie vieną – apie lietuviškas tradicines patarles bei priežodžius, liaudišką frazeologiją, pasirodžiusius šiuolaikinės (ne vien pagal sukūrimo laiką) poezijos knygoje, tekstuose rašytojos, kurią išaugino miesto kultūra, kuri savo kūryba plaukė prieš tradicijos srovę, kurios dėmesio tiek buvo skirta Rytų kultūrai, filosofijai, magijai, taip pat atokesnės Vakarų Europos kultūriniam palikimui...